

## ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

**Esas Sayısı:2009/10 (Siyasi Parti Mali Denetimi)**

**Karar Sayısı:2015/21**

**Karar Tarihi:1.7.2015**

**R.G. Tarih-Sayı:16.10.2015-29504**

### I- MALİ DENETİMİN KONUSU

Güçlü Türkiye Partisi 2008 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

Güçlü Türkiye Partisi, 21.12.2013 tarihli 3. olağan genel kongresinde fesih kararı almıştır.

### II- İLK İNCELEME

1. Güçlü Türkiye Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2008 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını içeren ve Raportör Sadettin CEYHAN tarafından hazırlanan ilk inceleme raporu, Anayasa ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

1- Parti Genel Başkanı Göksel AKMAN tarafından Anayasa Mahkemesi Başkanlığına verilen 12.6.2008 tarihli yazıda, Güçlü Türkiye Partisinin Genel Merkez ve il örgütlerinin 2008 yılında ait her hangi bir gelir ve giderinin olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca Partinin 2008 yılında edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeler gönderilmemiştir.

2. 2820 sayılı Kanun'un 74. maddesinde, *“Siyasi partilerin mali denetimi Anayasa Mahkemesince yapılır. Anayasa Mahkemesi, siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin Kanuni uygunluğunu denetler.*

3. *Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir.”,*

4. 111. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise siyasi partilerin *“74 üncü madde hükümlerine aykırı hareket eden sorumluları hakkında, üç aydan altı aya kadar hafif hapis ve on beş milyon liradan otuz milyon liraya kadar hafif para cezası verilir.”*

hükümleri yer almıştır.

5. Hiçbir gelir ve gideri olmadığı gerekçesiyle Genel Merkez ve il örgütlerine ait kesin hesap cetvellerini ve aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri 100 TL'yi aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri göndermeyen Parti yetkilileri hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin (b) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

6. Ayrıca siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il ve ilçe başkanlıklarına ait binaların ya kendi mülkü veya kira olması gerekir. Şayet parti yetkililerine ait binalarda siyasi faaliyette bulunuluyor ise (Genel merkez, il, ilçe teşkilatının faaliyette bulunduğu binalar) bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

7. Parti yetkililerinin sundukları kesin hesapta, Genel Merkez ve il örgütlerine ilişkin her hangi bir gelir ve gider belirtilmemiştir. Parti Genel Merkezi ve il örgütleri faaliyette olduğuna göre, bu teşkilatlara ait en azından yönetim giderlerinin (kira, su, elektrik, telefon, kırtasiye vb.) olması gerekir. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulmuş olduğunu göstermektedir. Bu durumda, 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesindeki bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliğinin adına elde edileceği ile aynı Kanun'un 70. maddesindeki bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliğinin adına yapılacağı hükmüne aykırı davranılmıştır.

8. Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin (c) fıkrasına istinaden gerekli işlemlerin yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

9. Diğer taraftan, gelir ve gideri olmadığı beyan edilerek herhangi bir bilgi ve belge ibraz edilmeyen Parti Genel Merkez ve il örgütlerine ait kesin hesabının denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2008 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına karar vermek gerekmiştir.

Osman Alifeyyaz PAKSÜT bu görüşe katılmamıştır.

### **III- SONUÇ**

Güçlü Türkiye Partisi 2008 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

1- Mahkemeye hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması ile hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

2- Gelir ve gideri olmadığı beyan edilerek herhangi bir bilgi ve belge ibraz edilmeyen Parti Genel Merkez ve il örgütlerine ait kesin hesapların denetimi gerçekleştirilemediğinden, Partinin 2008 yılı hesabının 2820 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmesinin mümkün olmadığına,

Osman Alifeyyaz PAKSÜT'ün karşılığı ve OYÇOKLUĞUYLA, 1.7.2015 tarihinde karar verildi.

|                        |               |                 |
|------------------------|---------------|-----------------|
| Başkan                 | Başkanvekili  | Üye             |
| Zühtü ARSLAN           | Burhan ÜSTÜN  | Serdar ÖZGÜLDÜR |
| Üye                    | Üye           | Üye             |
| Osman Alifeyyaz PAKSÜT | Recep KÖMÜRCÜ | Engin YILDIRIM  |

|                     |               |                     |
|---------------------|---------------|---------------------|
| Üye                 | Üye           | Üye                 |
| Nuri NECİPOĞLU      | Hicabi DURSUN | Celal Mümtaz AKINCI |
| Üye                 | Üye           | Üye                 |
| Erdal TERCAN        | Muammer TOPAL | M. Emin KUZ         |
| Üye                 | Üye           | Üye                 |
| Hasan Tahsin GÖKCAN | Kadir ÖZKAYA  | Rıdvan GÜLEÇ        |

### **KARŞIOY YAZISI**

1. 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 74. maddesinde, siyasi partilerin genel başkanlarının, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine vermeleri gerektiği öngörülmüştür. Aynı mahiyetteki bir hüküm 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 55. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer almaktadır.

2. Anayasa Mahkemesine gelen her türlü işler gibi siyasi parti mali denetimleri de "ilk inceleme" ve "esas inceleme" aşamalarından geçerek karara bağlanmaktadır. 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 56. maddesinde düzenlenmiş olan siyasi parti mali denetimlerinde ilk ve esas inceleme usulünde herhangi bir süre öngörülmemiştir.

3. Mali denetimi yapılan Partinin inceleme yılına ait hesaplarının ilk ve esas incelemeleri 1 Temmuz 2015 tarihinde tamamlanarak karara bağlanmıştır. Bu durumda, denetimi yapılan Partinin geçmiş yıllara ait mali denetimlerinin ilk ve esas incelemeleri karara bağlandığında, hesapların Anayasa Mahkemesine sunulmasından itibaren beş yıl dolmuştur.

4. Anayasada öngörülen siyasi parti mali denetimi kurumunun amaçlarına, genel hukuk ilkelerine ve korunmak istenen demokratik değerlere bakıldığında, her hangi bir Devlet katkısı da almayan partilerin mali denetimlerinin ait olduğu yıldan çok uzun zaman geçtikten sonra yapılmasının hangi üstün hukuki yarara hizmet ettiğini anlamak güçtür. Bu nedenle, büyük gecikmelerle yapılan bu tür mali denetimlerin karara bağlanması ve denetime bağlı hukuki sonuçlar çıkarılması yerine, dosyanın işlemiden kaldırılmasına karar verilmesi gerekmektedir. Bu konudaki gerekçelerimiz kısmen daha önceki mali denetimlere ilişkin karşı oy yazılarımızda da açıklanmıştır (S.P.M.D., E:2009/37, K:2014/86, 30.01.2015 tarihli ve 29252 sayılı Resmî Gazete; S.P.M.D. E:2001/20, K:2009/48, 26.11.2009 tarihli Resmî Gazete).

5. Konunun hukuk devletinin temel unsurlarından olan hukuk güvenliği ve adil yargılanma hakkına ilişkin boyutları bulunduğu kadar, siyasi parti özgürlüğüne yapılmış bir temel hak ihlali de söz konusu olabilecektir. Bunun nedenleri aşağıda açıklanmıştır.

6. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletinin temel bir ögesinin de hukuk güvenliği olduğu, Anayasa Mahkemesinin de birçok kararında vurgulanmıştır.

7. Yasaların toplum hayatında hangi işlem veya eylemleri yaptırma bağladığı, hangi eylemlerin suç veya kabahat oluşturdukları, kasıtlı veya kusurlu olarak meydana gelen hukuka aykırılıkların hangi sonuçları doğuracağı, bu konularda hangi işlemlerin kimler tarafından yapılacağı, kusurlu eylemin ne zamana kadar soruşturulacağı ve kovuşturulacağı, yasalarda ve Anayasa ile yasaların verdiği yetkiye dayanarak gerçekleştirilmiş alt düzenlemelerde açıkça belirtilmiş olmalıdır. Aksi takdirde hukuki öngörülebilirlikten ve hukuk güvenliğinden söz edilemez.

8. Siyasi Partilerin mali denetimi, Anayasa'da, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nda, 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde düzenlenmiştir. Mevzuatta, mali denetimin prosedürü hakkında ayrıntılı hükümler yer almakla birlikte, sürelerle ilgili hükümler sadece 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun belge saklama yükümlülüğüne ilişkin 69. ve 70. maddelerinde yer almaktadır. Buna göre, siyasi partilerin gelir ve gider belgelerini saklama yükümlülüğü, Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili siyasi partiye bildirilme tarihinden itibaren beş yıldır. İptal ve itiraz davalarındaki aksine, mali denetimlerde ilk incelemenin hangi süre içinde yapılacağı belirtilmemiştir.

Öte yandan, mevzuatta, siyasi partilerin hesaplarını, hesap yılını takip eden Haziran ayının sonuna kadar Anayasa Mahkemesine vermeleri öngörülmüş olmakla birlikte, denetimin hangi sürede karara bağlanacağı hakkında da tabiatıyla bir hüküm bulunmamaktadır.

9. Hukuk güvenliğinin gereği olan öngörülebilirlik ilkesi, kişilerin belirsiz sürelerle denetlenme ve muhtemel bir para cezasına çarptırılma tehdidi altında tutulmalarına olanak vermez. Nitekim hukukumuzda gerek vergi usul kanunu ile gerek ticaret kanunundaki hükümlerle, belge saklama ve kamu alacağından sorumlu olma konusunda kişiler lehine çeşitli güvenceler getirilmiştir ve birbirine benzer şekilde beş yıllık süreler öngörülmüştür. Ancak, siyasi partilerin mevzuatta bu tür güvenceleri bulunmamaktadır, çünkü ilk incelemenin yapılması ve esasın karara bağlanması tamamen ucu açık bir prosedüre tabi tutulmuştur.

Hukuk güvenliğine aykırı olan ve 12 Eylül 1980 askeri rejiminin ürünü olan yasadaki kaynaklanan bu durumun mevzuat değişiklikleriyle bu güne kadar düzeltilmemesi karşısında, Anayasa Mahkemesinin içtihat tesis etme yoluyla siyasi parti mali denetimlerini hukuk devleti esaslarına uygun hale getirmesi mümkündür ve bu nedenle beş yıl veya daha eski yıllara ait mali denetimlerin işlemi kaldırılmasına karar verilmesi gerekirdi. Ancak bu yola da gidilmediğinden, beş yıl ve daha fazla zaman geçmiş evrak üzerinden mali denetim yapılmasına devam edilmektedir. Bu yöndeki uygulama, hukuk devleti ilkesine aykırıdır.

10. Siyasi partiler, Anayasa'nın ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) güvencesi altında olduğundan, şu hususların da belirtilmesi yerinde olur:

Anayasa'nın 67. maddesinde seçme ve seçilme hakkı ile bir siyasi parti içinde faaliyette bulunma hakkı, 68. maddesinde siyasi parti kurma hakkı düzenlenmiş; yine 68. maddede siyasi partilerin demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsurları oldukları belirtilmiştir. AİHS'nin örgütlenme özgürlüğüne ilişkin 11. maddesi de siyasi parti faaliyetlerini güvence altına almaktadır.

11. Zaman sınırlamasına ve yasa ile belirlenmiş sürelerle tabi olmayan bir şekilde mali denetim yapılması ve bunun sonucunda, geçmiş yıllara ait harcama belgelerinin usulüne uygun olarak sunulmadığı gerekçesiyle, yine üst sınırı da olmaksızın, belirsiz miktarlarda para cezası

(Hazineye irat kaydı) kesilebilmesi, denetim yılına ait bulgulardan hareketle çeşitli suç duyurularında bulunulması, siyasi faaliyet ve siyasi parti özgürlüğüne yapılmış bir müdahaledir.

12. Siyasi Parti özgürlüğüne yapılan müdahalenin, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtildiği şekilde, yasa ile yapılması, demokratik bir toplumda zorunlu olması ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaması gerekmektedir.

Mali denetim, siyasi parti faaliyetlerine yapılmış bir müdahale olmakla birlikte, demokratik bir toplumda zorunlu olduğu açıktır. Ancak, siyasi parti mali denetimlerinin ucu açık, yani yasa ile belli sürelerle bağlanmamış bir uygulama kapsamında gerçekleştirildiği, bu konuda yeterli yasal çerçeve bulunmadığı, kıyas yoluyla uygulanabilecek mevzuat hükümlerinin de Anayasa Mahkemesince resen uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda siyasi parti faaliyetlerine yapılmış müdahalenin, demokratik bir toplumda zorunlu olsa bile, "yasa ile düzenlenme" koşuluna uyduğu söylenemez.

Bu nedenle beş yıldan sonra yapılan denetimlerin, buna bağlı suç duyurularının ve irat kaydı kararlarının, hukuk devleti ilkesine aykırı olduğu kadar, Anayasa'nın 68. maddesinin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 11. maddesinin de ihlalini oluşturduğunda şüphe bulunmamaktadır.

13. Anayasa Mahkemesinin yaptığı mali denetim, dosya üzerinden yapılan, temyiz ve itirazı kabil olmayan bir yargılamadır. Yargılanan tüzel kişi sıfatıyla, denetlenen partinin, Anayasa'nın 36. ve AİHS'nin 6. maddelerinde yer alan adil yargılanma hakkından yararlanması gerekeceği tartışmasızdır.

14. Anayasa'nın 36. ve AİHS'nin 6. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında, makul sürede yargılanma da bulunmaktadır. Her türlü ölçüte göre, dosya üzerinden ve tek dereceli olarak yapılan mali denetimlerin beş yıl veya daha uzun sürelerde karara bağlanmasının makul ve haklı bir nedeni olamayacağından, adil yargılanma hakkının da bir ihlalini oluşturduğu açıktır.

Bu nedenlerle, denetlenen Parti hakkındaki çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye

Osman  
Alifeyyaz  
PAKSÜT